

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԽԱԲԱՆ	2
Ի՞նչ է ՁԵՍԱՓԻ ՄՐՑՈՒՅԹԸ	4
ՁԵՍԱՓԻ ՄՐՑՈՒՅԹԸ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ	5
<i>Մրցույթի պատմությունը</i>	<i>5</i>
<i>Մրցույթը տարբեր երկրներում</i>	<i>7</i>
<i>Մրցույթի անցկացման կարգն ու կանոնները</i>	<i>11</i>
ՁԵՍԱՓԻ ՄՐՑՈՒՅԹԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ	23
<i>Մրցույթի պատմությունը Հայաստանում</i>	<i>23</i>
<i>«2008 Ֆ. Ջեսափի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթը Հայաստանում</i>	<i>26</i>
<i>Մրցույթի կազմակերպիչները</i>	<i>34</i>
«Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիա» հասարակական կազմակերպություն	35
Հայաստանի իրավաբանական հիմնադրամ	37
«ԼԻԳԼ ԸԼԱՅԸՆԱ» իրավաբանական ընկերություն	37
«2008 Ֆ. Ջեսափի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթի հայաստանյան մրցափուլի աջակիցները	38
ԿՈՆՏԱԿՏՆԵՐ	41
ՎԵՐՋԱԲԱՆ	43

ՆԱԽԱԲԱՆ

Ժամանակակից ու սրընթաց զարգացող աշխարհում մրցունակ մասնագետ լինելու նախադրյալ է ոչ միայն խոր և համընդգրկուն գիտելիքների ու մասնագիտական ունակությունների առկայությունը, այլ դրանք ընթացող զարգացումներին ու փոփոխություններին համապատասխան զարգացնելը և ճիշտ կիրառելու ունակությունը: Գիտելիքների ճկուն կիրառումը պրակտիկայում կարող է հանդիսանալ մասնագիտական կայացման լավագույն երաշխիք: Վերոնշյալը, կարծում ենք, առավել կարևոր է իրավաբանների համար:

Այդ իսկ պատճառով Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիան իր գործունեության ուղղություններից մեկն է դարձրել նոր սերնդի այնպիսի իրավաբանների ուսուցումը, որոնք օժտված կլինեն մտքի ճկունությամբ և կկարողանան ճիշտ կիրառել իրենց գիտելիքները անցումային փուլում գտնվող, դեռևս կատարելագործման կարիք ունեցող օրենսդրական դաշտ ունեցող և միջազգային ինտեգրման սկզբնական գործընթացում գտնվող պետության իրավակիրառ պրակտիկայում: Այդ նպատակի իրականացմանն ուղղված միջոցառումներից է նաև «Ֆիլիպ Ջեսսօփի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթի կազմակերպումը: Մրցույթն ունի շուրջ կեսդարյա պատմություն և համարվում է միջազգային իրավունքի ոլորտում ամենահեղինակավոր մրցույթն աշխարհում, իսկ Հայաստանում այն կազմակերպվում է արդեն ութերորդ անգամ:

Թեև մրցույթի նկատմամբ իրավաբան-ուսանողների շահագրգռվածությունն ու նրանց համար մրցույթի ունեցած արդյունավետությունն աստիճանաբար աճում է, բայց մրցույթի կազմակերպիչները չեն դադարում Հայաստանում դրա առավել զարգացմանն ու արդյունավետության բարձրացմանն ուղղված գործունեությունը: Այդ է պատճառը, որ մրցույթի հայաստանյան փուլի կազմակերպիչներն ու ջեսսօփականները ջանքեր չեն

խնայում Հայաստանում մրցույթի շարունակականությունն ապահովելու, այն մասնակիցների համար հնարավորինս արդյունավետ դարձնելու համար:

Սույն գրքույկն ընթերցողին կարող է ամբողջական ինֆորմացիա տրամադրել Ջեսսօփի մրցույթի մասին, դրա ստեղծման, անցկացման ընթացակարգի, մրցույթի հայաստանյան պատմության ընթացքում թիմերի ցուցաբերած արդյունքների, մրցույթի կազմակերպման գործում իրենց ներդրումն ունեցած անձանց և կազմակերպությունների մասին և ուղեցույց կլինի մրցույթին մասնակցելու ցանկություն ունեցող իրավաբան-ուսանողների համար:

ԻՆՉ Է ՋԵՍԱՓԻ ՄՐՑՈՒՅԹԸ

Միջազգային իրավունքին նվիրված Ջեսսֆի անվան մրցույթն ամբողջ աշխարհում անց է կացվում դատախազի տեսքով: Մրցույթին մասնակցում են 2-5 իրավաբան ուսանողներից բաղկացած թիմեր, որոնք, ստանալով կազմակերպիչների կողմից մրցույթի թեման և անհրաժեշտ փաստաթղթերը, հետազոտում և կազմում են հայցադիմումներ, որոնց շուրջ բանավոր մրցափուլում ծավալվում է թիմերի բանավեճը: Հայցադիմումները գրվում են հիպոթետիկ գործի շուրջ՝ միջազգային իրավունքի բնագավառից: Մրցույթին մասնակից բոլոր երկրների համապատասխան գրասենյակները ամեն տարի ստանում են մրցույթի գլխավոր կազմակերպիչ Իրավաբան ուսանողների միջազգային ասոցիացիայի կողմից մշակված երևակայական դատական գործը: Մասնակից երկրներում նախօրոք անցկացվում են ազգային կամ տարածաշրջանային մրցափուլեր, որոշելու համար այն բուհը, որը կներկայացնի տվյալ երկիրը միջազգային մրցափուլում: Ազգային ու տարածաշրջանային մրցափուլերն անց են կացվում ամեն տարվա դեկտեմբերից փետրվար ընկած ժամանակահատվածում: Մրցույթի և ազգային, և միջազգային մրցափուլերում թիմերը, ներկայացնելով այս կամ այն մտացածին երկիրը, հանդես են գալիս ժյուրիի առջև՝ միջազգային դատարանի օրինակով, որը գնահատում է թիմերին: Ազգային մրցափուլերում ընտրության հիմքում հաղթանակներն ու պարտությունները գրառելն է, որոնք պայմանավորված են գրավոր և բանավոր փուլերում թիմի վաստակած միավորներով: Գրավոր մրցափուլում թիմի միավորը որոշվում է նրա ներկայացրած հայցադիմումի ստացած գնահատականով, և այն կազմում է թիմի ընդհանուր միավորի 1/3-ը: Մնացած միավորները թիմը ստանում է բանավոր մրցափուլերում: Բանավոր մրցափուլերում թիմերի ստացած միավորները գումարվում են գրավորի միավորներին և կազմում թիմի ընդհանուր միավորը:

Միջազգային փուլը, որն ավանդաբար անց է կացվում Վաշինգտոնում, ընդգրկում է տարբեր մրցափուլեր: Նախնական մրցափուլերի ընթացքում յուրաքանչյուր թիմ մրցում է չորս անգամ, երկու անգամ՝ որպես հայցվոր և երկու անգամ՝ պատասխանող: Դրանց արդյունքում 16 լավագույն թիմերը տեղափոխվում են մրցույթի ընտրական մրցափուլեր: Դրանցում հաղթող ութ թիմերը մրցում են քառորդ եզրափակիչում, որից չորս թիմեր անցնում են կիսաեզրափակիչ: Ի վերջո, երկու թիմերը հանդիպում են

եզրափակիչ՝ Ջեսսֆի աշխարհի գավաթի խաղարկության փուլում:

Մրցույթն ունի մի քանի մրցանակներ, այդ թվում՝ լավագույն թիմ, լավագույն հայցադիմում, լավագույն բանախոս, որոնք տրվում են և ազգային, և միջազգային փուլերում, և մի շարք մրցանակներ, որոնք տրվում են միայն միջազգային մրցափուլերի արդյունքում:

Ջեսսֆի մրցույթն այսօր կարևոր իրադարձություն է միջազգային իրավունքի ասպարեզում և երիտասարդ իրավաբաններին թույլ է տալիս մասնագիտական զարգացում ապրել, ձևավորել մրցակցության ու ընկերության ոգին, ինչպես նաև թույլ է տալիս վերջիններիս հաղորդակից լինել այլ երկրների փորձին ու համակարգերին:

ՋԵՍԱՓԻ ՄՐՑՈՒՅԹԸ ԱՇԽԱՐՀՈՄ

Մրցույթի պատմությունը

Ջեսսֆի մրցույթն առաջին անգամ կայացել է Հարվարդի համալսարանում՝ 1960թ.-ի մայիսի 3-ին, երբ մի խումբ ուսանողներ տարբեր մրցութային միջոցառումների միջոցով նպատակադրվել էին զարգացնել կրթությունը միջազգային իրավունքի բնագավառում: Ջեսսֆի առաջին մրցաշրջանը կոչվում էր «Միջազգային իրավունքի դատախազ» և կազմված էր բացառապես Հարվարդի ուսանողներից: Բանավիճում էին երկու ամերիկացի ուսանողներ՝ Թոմաս Ֆարերը և Ուիլիամ Ջաբելը և երկու օտարազգի իրավաբան ուսանողներ՝ Բերնարդ Բլարքը՝ Նոր Ջեյկոնսիայից և Այվեն Յեդը՝ Կանադայից: Ջեսսֆի առաջին թեման կոչվում էր «Կուբայի ագրարային ռեֆորմի մասին գործ», որը գրվել էր այն ժամանակ Հարվարդի համալսարանի պրոֆեսորի օգնական, այնուհետև՝ Միջազգային արդարադատության դատարանի նախագահ Ստեֆան Շվեբելի կողմից:

1961թ.-ին Կոլումբիայի համալսարանում կայացավ առաջին միջհամալսարանական մրցաշրջանը: Ավելի ուշ մրցույթը վերանվանվեց ի պատիվ Միջազգային արդարադատության դատարանի դատավոր Ֆիլիպ Ջեսսֆի և հաջորդ երեք տարիների ընթացքում, ընդլայնվելով, ընդգրկեց տասնյակ ամերիկյան իրավաբանական դպրոցներ: 1962-ին Ջեսսֆի կազմակերպիչները հիմնեցին Միջազգային իրավունքի ուսանողական ընկերությունների

ներում ու կորպորացիաներում, կրթական համակարգում և խորհրդարաններում: Եվ տարեցտարի մրցույթն ընդլայնում է իր շրջանակները: Կարծում ենք՝ ընթերցողին հետաքրքիր կլինի ծանոթանալ աշխարհի մի քանի երկրներում մրցույթի կազմակերպիչների ու համախոհների հետ:

Աշխարհում Ձեսափի կազմակերպիչները հիմնականում համալսարաններն ու իրավաբանական դպրոցներն են կամ մեծ իրավաբանական ընկերությունները, որոնք pro bono կազմակերպում են «Ֆիլիպ Ձեսափի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթը:

Օրինակ Կանադան ունի մրցույթին մասնակցելու շուրջ երեսուցամիսյա տարվա պատմություն: 1960-ից մինչև 1972թ.-ը երկիրը ինքնուրույն չի մասնակցել մրցույթին, բայց կանադացի ուսանողները ամերիկյան թիմերի կազմում եղել են մրցույթի մասնակիցներ: Սկսած 1973թ.-ից՝ Կանադան սկսեց անցկացնել ազգային ընտրական մրցույթ՝ որոշելու համար այն իրավաբանական դպրոցները, որոնք կներկայացնեին երկիրը միջազգային մրցույթում:

Ուկրաինայում Ձեսափի մրցույթը կազմակերպվում է 1996թ.-ից: Արդեն 5 տարի է, որ «Մագիստրոս և ընկերներ» իրավաբանական ընկերությունը հանդիսանում է Ուկրաինայում Ձեսափի մրցույթի հիմնական կազմակերպիչն ու հովանավորը: Ընկերությունը 2005 թ.-ին մեծ շուքով նշեց իր 8-րդ տարեդարձը: Հիմնադրման օրից այն դիմամիկ կերպով զարգանում է և ներկայումս կարող է ներկայացնել խոշորագույն տեղական և միջազգային կազմակերպությունների շահերը, գրասենյակի իրավաբանները աշխատում են երկրի առաջատար ընկերությունների հետ: «Մագիստրոս և ընկերներ» իրավաբանական ընկերությունը մեծ հեղինակություն է վայելում արբիտրաժային և դատական պրակտիկայի ասպարեզում: Նրանք ներկայացնում են հաճախորդների շահերը ընդհանուր և հատուկ արբիտրաժային դատավարություններում՝ Ուկրաինայում, Եվրոպայում և ԱՊՀ երկրներում, ինչպես նաև օգտագործում են վեճերի լուծման այլընտրաքային եղանակներ: «Մագիստրոս և ընկերներ»-ի աշխատակազմի կորիզը կազմում են նոր սերնդի իրավաբանները: Ընկերությունը գտնում է, որ Ձեսափի մրցույթը նպաստում է Ուկրաինայի երիտասարդության իրավագիտակցության ու կրթության որակի բարձրացմանը: Արդեն 3 տարի է, որ մրցույթն անց է կացվում Ուկրաինայի Գերագույն տնտեսական դատարանի նախագահի հովանավորությամբ՝ Գերագույն տնտեսական դատարանի նիստերի դահլիճում:

Մրցույթի դատավորների կազմում ամեն տարի ընդգրկվում են համաշխարհային ճանաչում ունեցող ընկերությունների առաջատար իրավաբաններ՝ Ուկրաինայից և արտերկրից: Ի դեպ՝ մրցույթն անց է կացվում անգլերենով, ինչը, «Մագիստրոս և ընկերներ» իրավաբանական ընկերության կարծիքով, նպաստում է ուսանողների աշխարհայացքի ընդլայնմանն ու մասնագիտական բնագավառում անգլերեն լեզվի զարգացմանը:

Մեքսիկայում Ձեսափի մրցույթը կազմակերպում է Միջազգային և համեմատական իրավունքի փորձագետների խորհուրդը՝ COLADIC: Այն բազմազգ, ոչ կառավարական, ակադեմիական մարմին է, որը հիմնադրվել է լատինաամերիկյան ինը երկրների կողմից 1994թ.-ին Մեխիկոյում: Խորհուրդը կազմված է ուսանողներից, որոնց միավորում է ընդհանուր հետաքրքրությունը միջազգային և համեմատական իրավունքի ոլորտներում: Կազմակերպության առաքելությունն է աջակցել ուսանողների միջազգային համայնքի կրթությանը, առաջադեմ ուսանողներին և այն բոլորին, որոնք կիսում են կազմակերպության հետաքրքրություններն ու առաքելությունը: Այն իր համախոհների հետ աշխատում է միջազգային համայնքի վիճահարույց խնդիրների լուծման, իրավունքի գերակայության և ժողովրդավարության հաստատման ուղղությամբ:

Բրազիլիայում Ձեսափի մրցույթը տարբեր տարիների կազմակերպվել է երկրի մի շարք համալսարանների կողմից: 2006թ.-ին մրցույթի կազմակերպիչն էր Ռիո Գռանդե դո Սուլի Կաթոլիկ Պոնտիֆիկատի համալսարանը: Համալսարանի պատմությունը սկսվում է Մարիստաս եղբայրություն եկեղեցական միությունից, որ հիմնադրվել է 1817թ.-ին՝ Լիոն քաղաքի մոտակայքում: 1900թ.-ին եղբայրության վանականները առաջին անգամ այցելեցին Ռիո Գռանդե դո Սուլ՝ տեղի եպիսկոպոսի հրավերով: Այդ օրվանից եղբայրության վանականները, միշտ հավատարիմ մնալով Մարիստաս եղբայրության՝ ուսուցանելու սկզբունքին, Եվրոպայից դուրս՝ տարբեր երկրներում հիմնադրեցին ուսումնական կենտրոններ, որոնք համապատասխանում էին տեղի պահանջներին: Այժմ համալսարանը կազմակերպում է Ձեսափի մրցույթը՝ մի շարք նպատակների իրականացման ուղղությամբ. խթանելու համար միջազգային իրավունքի ուսուցումը, իրավաբանական կրթության զարգացումը, ուսանողների կողմից գրավոր աշխատանքների կազմման փորձը և բանավոր հմտությունների զարգացումը: Կազմակերպիչները բավականին լուրջ պահանջներ են դնում մասնակցել ցանկացողների համար՝ միջազգային իրա-

վունքի իմացություն, հատկապես տվյալ տարվա թեմայի վերաբերյալ, անգլերենի տիրապետում գրավոր աշխատանքների՝ անգլերենով կազմման և բանավոր ելույթների համար: Մրցույթի բանավոր փուլը 2006թ.-ին անցկացվել է համալսարանի կենտրոնական մասնաշենքում:

Ռուսաստանում «Ֆիլիպ Ջեսսփի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթը հանդիսանում է Ռայթ Էնդ Քեյս ընկերության մոսկովյան գրասենյակի կողմից իրականացվող ամենակարևոր բարեգործական ծրագիրը: Ընկերության մոսկովյան գրասենյակը բացվել է 1991թ.-ին և բավականին աշխատանք կատարել երկրի անցումային շրջանում: 2005թ.-ին The International Financial Law Review հանդեսի կողմից արժանացել է «2005թ.-ի Ռուսաստանի իրավաբանական ընկերություն» կոչմանը: Ընկերությունն ունի քսանհինգ ներկայացուցչություններ աշխարհի տարբեր ծայրերում: Ընկերությունը լայնածավալ բարեգործական աշխատանքներ է իրագործում հատկապես ՀԿ-ներին անվճար խորհրդատվություն մատուցելու ուղղությամբ, ինչպես նաև մասնակցում և անդամակցում է տարբեր բարեգործական նախաձեռնությունների: Ջեսսփի մրցույթի անցկացմանն աջակցելը ունի ոչ միայն մասնագիտական, այլև սոցիալական դրդապատճառներ, քանի որ դրանով ընկերությունը պատրաստում է ինչպես իր ապագա գործընկերներին, այնպես էլ վաղվա հասարակության ակտիվ մի հատվածի: Ջեսսփին մասնակցում են Ռուսաստանի տասնչորս տարածաշրջանների իրավաբանական բուհերի ուսանողներ:

Ղազախստանում Ջեսսփը կազմակերպվում է Ամերիկյան իրավաբանների ընկերակցության Կենտրոնական Եվրոպայի և Եվրասիայի իրավական նախաձեռնության (ABA/CEELI) գրասենյակի կողմից: ABA/CEELI-ն ունի իր ներկայացուցչությունը Ալմա-Աթայում: Իր ծրագրերի ընթացքում ABA/CEELI-ն աշխատել է Ղազախստանի իրավաբանների, ուսանողների ու դատավորների հետ: Իրավաբան ուսանողների համար CEELI-ն կազմակերպում է տարաբնույթ ուսուցումներ և հանդիսանում է Ղազախստանում Ջեսսփի մրցույթի ազգային կազմակերպիչը: CEELI-ն Ղազախստանում իրաբանական աջակցություն է ցուցաբերում մամուլի միջոցներին, նպաստում է կրթական համակարգի բարեփոխումներին և իրավաբան ուսանողների զարգացմանը՝ գտնելով, որ Ղազախստանի իրավաբանների նոր սերունդը պետք է կրի անհրաժեշտ հմտություններ ու գիտելիքներ և ներդրի դրանք քաղաքացիական հասարակության և իրավունքի գերակայության հաս-

տատման գործում: CEELI-ին իրականացնում է մրցույթի կազմակերպումը և գտնում, որ մրցույթը հնարավորություն է ստեղծում ուսանողների համար՝ զարգացնել ու կիրառել իրենց գրավոր ու բանավոր փաստաբանական հմտությունները, տիրապետել դատավարական մարտավարությանն ու միջազգային իրավունքի դրույթներին:

Այսպիսով՝ աշխարհի տարբեր ծայրերում այսօր գիտակցվում է մրցույթի օգտակարությունն ու անհրաժեշտությունը և ամենաահեղինակավոր համալսարանները, կազմակերպություններն ու ընկերությունները անշահախնդրորեն աջակցում են մրցույթին:

Աշխարհի տարբեր երկրներից մրցույթին մասնակցած իրավաբաններն այսօր շարունակում են համատեղել իրենց ջանքերը միջազգային իրավաբանական կրթության ու միջազգային իրավունքի զարգացման գործում: Շատերի համար Ջեսսփն ավելին է, քան ուղղակի մրցույթ, այն յուրօրինակ մի միություն է, որի անդամները անընդհատ փոխանակում են իրենց փորձն ու հմտությունները, և փոխանցում այդ անզնահատելի ուժը ապագա սերնդին:

Մրցույթի անցկացման կարգն ու կանոնները

«Ֆ.Ջեսսփի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթի անցկացման կարգը մինևույն է մրցույթին մասնակցող բոլոր երկրներում: Մրցույթի կազմակերպման ու անցկացման ընդհանուր կարգը սահմանվում է մրցույթի պաշտոնական կանոններով, իսկ յուրաքանչյուր երկրի ազգային փուլի առանձնահատկությունները՝ ազգային կառավարչի կողմից պաշտոնական կանոնների հիման վրա կազմվող ազգային կանոններով:

Ջեսսփի մրցույթը բաղկացած է ազգային և միջազգային մրցափուլերից: Ազգային մրցափուլերի արդյունքում յուրաքանչյուր երկրի հաղթող թիմ իրավունք է ստանում մասնակցել մրցույթի միջազգային մրցափուլին: Վերջինս ավանդաբար անց է կացվում ԱՄՆ մայրաքաղաք Վաշինգթոնում: Մրցույթն անց է կացվում պաշտոնական կանոնների և հաստատված ժամանակացույցերի համաձայն՝ երկու փուլով՝ գրավոր և բանավոր:

Ազգային մրցափուլի սկիզբը հայտարարելուց առաջ՝ մրցույթի ազգային կառավարիչը կազմում է Հայաստանի Հանրապետությունում գործող իրավաբանական բուհերի և բուհերի իրավաբանական ֆակուլտետների ցանկը: Այնուհետև, մրցույթի գործադիր

տնօրենից ստանալով մրցույթի կոնկրետ տարվա պաշտոնական կանոնները, ժամանակացույցն ու Հատուկ համաձայնագիրը (խնդիր), ազգային կառավարիչը կազմում է հայաստանյան մրցափուլի ժամանակացույցը, պաշտոնական կանոնների ազգային հավելվածները՝ ազգային կանոնները, և տալիս է հայտարարություն մրցույթի վերաբերյալ: Հայտարարությունը և մրցույթի նյութերի փաթեթը բաժանվում են բոլոր իրավաբանական բուհերում և բուհերի իրավաբանական ֆակուլտետներում: Այնուհետև բուհերում սկսվում է թիմերի կազմավորումը:

Հայաստանի Հանրապետությունում մրցույթն անց է կացվում հայերեն լեզվով: Սակայն պլանավորվում է, որ մոտ ապագայում եզրափակիչ փուլը կանցկացվի անգլերենով:

Թիմեր: Մրցույթին մասնակցելու նպատակով յուրաքանչյուր բուհ իրավունք ունի ներկայացնել միայն մեկ թիմ՝ բաղկացած 2-5 հոգուց: Մրցույթին կարող են մասնակցել միայն այն ուսանողները, ովքեր ստանալու են իրավաբանի կամ միջազգային իրավունքի մասնագետի որակավորման (աստիճան) վկայական, ընթացիկ ուսումնական տարում դեռևս հանդիսանում են տվյալ բուհի կամ դպրոցի ուսանող և նախատեսում են իրենց ուսումնական հաստատության կողմից մասնակցել Մրցույթին, ցանկացած տեսակի իրավունքի աստիճան շնորհող ծրագիր ավարտելուց հետո չեն ներգրավվել իրավաբանական մասնագիտական աշխատանքում իրավունքի որևէ ոլորտում:

Թիմերի անդամները հավաքագրվում են մրցաշրջանին համապատասխանող ուսումնական տարվա ընթացքում՝ միայն մեկ բուհի ուսանող հանդիսանալու դեպքում:

Եթե անձը միջբուհական համատեղ ծրագրերի շրջանակներում կամ հատուկ դասընթացներում հյուրընկալությամբ ուսանող է, կամ ընդգրկված է մեկից ավելի ուսումնական հաստատություններում կամ էքստեռն ուսումն ու պրակտիկան նրա ուսումնառության մաս են կազմում կամ լիադրույթ ուսանող է, որը հավակնում է իրավունքի մագիստրոսի (ԻՄ) կամ համարժեք կոչման, ապա նա կարող է մասնակցել մրցույթին միայն Գործադիր տնօրենի գրավոր թույլտվությամբ :

Թիմերի անդամները կարող են ընտրվել տվյալ բուհի համապատասխան մարմնի կողմից հաստատված ցանկացած եղանակով: Եթե մույն բուհից հինգից ավելի ուսանողներ կամ ավելի քան մեկ ամբողջական թիմ է ցանկանում մասնակցել մրցույթին, ապա բուհի համապատասխան մարմինը ներբուհական մրցույթի արդյունքում պետք է որոշի բուհը ներկայացնող թիմը: Ներքին

մրցույթը պետք է անցկացվի մրցույթի պաշտոնական կանոններին համապատասխան: Եթե ներքին մրցույթում օգտագործվում են Ջեսսսի դատական գործերը, ապա պետք է վերցվեն միայն անցած դատական գործերը և ոչ թե ընթացիկ տարվա մրցույթի դատական գործը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ առկա է գործադիր տնօրենի գրավոր համաձայնությունը:

Թիմի անդամների ընտրության հարցում պետք է լինել ուշադիր, քանի որ մրցույթը թիմային է, և շատ կարևոր են ոչ միայն թիմի անդամների գիտելիքները, այլ նաև թիմային զգացողությունը, որպեսզի յուրաքանչյուր մասնակից պատրաստ լինի գնալ զիջումների հանուն թիմի հաջողության:

Մրցույթի ազգային մրցափուլին կարող է մասնակցել տվյալ երկրի բուհում ուսանող ցանկացած անձ՝ անկախ ազգային պատկանելությունից: Ազգային կառավարիչները չեն կարող, առանց գործադիր տնօրենի գրավոր համաձայնության, ազգային պատկանելությանը վերաբերող պահանջներ դնել՝ իրենց որևէ բուհ ներկայացնող թիմ կազմավորելիս: Նրանց դիմումի մեջ պետք է հստակորեն շարադրված լինեն նման պահանջի հիմքերը և կցվեն ազգային կանոնների հավելվածին: Գործադիր տնօրենի անհամաձայնության դեպքում մասնակից բուհի բոլոր ուսանողներն իրավունք կունենան ներգրավվել տվյալ թիմում:

Մրցույթի մասնակցության հայտ: Թիմեր կազմելուց հետո բուհերի ուսանողները մրցույթի մասնակցության հայտ են ներկայացնում կազմակերպիչներին: Հայտն իրենից ներկայացնում է թիմում ներգրավված ուսանողների անձնագրերի, ուսանողական տոմսերի պատճենները, տվյալ բուհից տեղեկանք առ այն, որ թիմի անդամն այդ բուհի ուսանող է և որ կուրսում է սովորում, ինչպես նաև տեղեկություններ թիմի ավագի, թիմի մարզչի և թիմի անդամների վերաբերյալ (հասցե, հեռախոս, էլ.փոստի հասցե): Յուրաքանչյուր թիմ կարող է ունենալ մեկ կամ մի քանի մարզիչ և/կամ, խորհրդատու, սակայն թիմերը չպետք է ունենան մեծ թվով մարզիչներ կամ ֆակուլտետի խորհրդատուներ, քան անհրաժեշտ է թիմին արդար մրցույթին համապատասխան կերպով մասնակցելուն պատրաստելու համար:

Սահմանված ժամանակամիջոցում բուհերից ստանալով մրցույթին մասնակցելու հայտերը՝ ազգային կառավարիչը լրացնում է գրանցման համապատասխան ձևեր, որոնք ուղարկվում են Վաշինգթոն՝ մրցույթի գործադիր տնօրենին:

Մրցույթին ավելի լավ պատրաստվելու համար գրանցված թիմերի անդամների հետ մրցույթի ազգային կառավարիչը գրավոր

տվյալ թիմի մայրենի լեզվի մասին, ապա դատավորը կարող է գործադիր տնօրենին դիմել՝ ճշտելու, թե արդյոք տվյալ թիմի մայրենի լեզուն անգլերենն է, թե ոչ:

Պաշտոնական կանոններով հայցադիմումների կառուցվածքին ներկայացվում են որոշակի պահանջներ: Հայցադիմումները պետք է բաղկացած լինեն հետևյալ մասերից.

- ա) Տիտղոսաթերթ,
- բ) Բովանդակություն,
- գ) Օգտագործված գրականություն՝ համապատասխան էջահամարներով,
- դ) Ընդդատության դիմում,
- ե) Ներկայացվող հարցեր,
- զ) Փաստերի շարադրանք,
- է) Հայտարարությունների համառոտագիր,

ը) Հայտարարությունները՝ ներառյալ եզրակացությունն ու պաշտպանության մասին խնդրանքը:

Մրցույթի ազգային ժամանակացույցով սահմանված ժամկետներում թիմերը պետք է գրավոր աշխատանքները ներկայացնեն ազգային կառավարչին, որից հետո դրանք ուղարկվում են մրցույթի դատավորներին՝ գնահատման: Յուրաքանչյուր հայցադիմում գնահատվում է երեք դատավորների կողմից : Թիմերի ներկայացրած հայցադիմումները դատավորների կողմից գնահատվելուց հետո վերանայվում են ազգային կառավարչի կողմից՝ հայցադիմումի համար Պաշտոնական կանոններով սահմանված ֆֆորմատներից շեղումների դիմաց մրցույթի սահմանված հայեցողական տույժեր նշանակելու համար:

Մրցույթի դատավորները: Մրցույթի դատավորները կազմում են մրցույթի հաջող անցկացման կարևորագույն օղակը, և նրանց ընտրությունը բավականին պատասխանատու գործ է ազգային կառավարչի համար: Սովորաբար հայցադիմումները հանձնելու համար սահմանված ժամկետից 1,5-2 ամիս առաջ, ազգային կառավարչը կազմում է մրցույթին՝ որպես դատավոր ներգրավվելիք անձանց նախնական անվանացանկը, և նրանց ուղարկվում են հրավերը-նամակներ: Անհրաժեշտության դեպքում մրցույթի Ազգային կառավարիչն անձանք հանդիպում է մրցույթի դատավորների թեկնածուների հետ և նրանց ներկայացնում տեղեկատվություն մրցույթի վերաբերյալ: Այնուհետև, կազմվում են մրցույթին՝ որպես դատավոր ներգրավվելիք անձանց վերջնական անվանացուցակը:

Համաձայն մրցույթի պաշտոնական կանոնների՝ հնարավոր

րության դեպքում մրցույթը ցանկալի է անցկացնել երեք դատավորների կազմով: Ուսանողները չեն կարող հանդես գալ որպես դատավոր, բացառությամբ գիտական թեզ պաշտպանածներից կամ այլ գիտական աստիճան պաշտպանածներից, որոնք ուղղակի կապ չունեն այն թիմերի հետ, որոնց ելույթներն իրենք գնահատում են: Միջանկյալ մրցափուլերն անցկացվում են երեք դատավորի կազմով: Բացառիկ դեպքերում կառավարիչը կարող է թույլ տալ երկու դատավորի կազմով մրցույթի բանավոր փուլի իրականացումը, բայց դա պետք է իրականացվի միայն բացառիկ դեպքերում: Ոչ մի դեպքում չի թույլատրվում մեկ դատավորի կազմով ժյուրիով մրցույթի բանավոր փուլի իրականացումը:

Մրցույթի ոչ մի փուլում որևէ ֆակուլտետի խորհրդատու, մարզիչ կամ թիմի հետ կապ ունեցող ցանկացած անձ իրավունք չունի հանդես գալ որպես դատավոր, քանի դեռ նրանց թիմը մրցույթից դուրս չի մնացել: Բացառություններ կարող են լինել միջազգային մրցափուլի ժամանակ, երբ տվյալ անձնավորությունը հանդես է գալիս որպես դատավոր այն բանավոր մրցափուլի ժամանակ, երբ իր բուհի ներկայացրած թիմը չի մասնակցում տվյալ մրցափուլին, կամ էլ հանդես է գալու մեկ այլ մրցափուլի ժամանակ:

Մրցույթի ցանկացած փուլում և մակարդակում բացառվում է որևէ դատավորի մասնակցությունը մրցույթին, որը կապ ունի այն բուհի հետ, որը թիմ է ներկայացրել, ծանոթ է կամ այլ կերպ հարաբերվում է վերջինիս հետ, ինչը կարող է անճշտությունների տեղիք տալ, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դա թույլատրվում է գործադիր տնօրենի կողմից: Դատավորի՝ տվյալ բուհի շրջանավարտը լինելու փաստը չի կարող հիմք հանդիսանալ դա՝ որպես խախտում դիտարկելու համար: Դատավորները պետք է իրենց նախաձեռնությամբ հրաժարվեն տվյալ թիմի ելույթը գնահատելուց, եթե նրանք անձնական կամ մասնագիտական հարաբերություններ ունեն տվյալ բուհի հետ կամ տվյալ թիմի որևէ անդամի հետ, և, եթե այդ կապը կարող է ազդել նրանց անկողմնակալության վրա կամ ավելորդ անճշտությունների տեղիք տալ: Այնուամենայնիվ, դատավորները չպետք է իրենց նախաձեռնությամբ հրաժարվեն մրցափուլին մասնակցելուց, եթե նրանք պարզապես ծանոթ են տվյալ թիմի անդամին, կամ տվյալ բուհի հետ որոշակի հարաբերություններ ունեն, կամ դրա անդամ են հանդիսանում:

Մրցույթի դատավորներին խորհուրդ է տրվում բանավոր մրցափուլի ավարտից հետո թիմերին խրախուսական խոսք հղել

կիցների համար լավ հնարավորություն է նախապես տեղեկանալու թե որ ԲՈՒՀ-ի թիմը որ համարն ունի (միջազգային փուլում թիմերի ինքնությունը գաղտնի է միայն դատավորների համար, մասնակիցները ազատ են այն միմյանց հայտնելու): Նույն օրվա երեկոյան տեղի է ունենում վիճակահանությունը, որի արդյունքներով թիմերին տալիս են իրենց անհատական ժամանակացույցը և հակառակորդ թիմերի գրավոր հայցադիմումները: Ինչպես նշում են միջազգային մրցափուլին մասնակցած հայ ուսանողները՝ վիճակահանության արդյունքները բախտորոշիչ դեր են ունենում թիմի համար, քանի որ թույլ կամ ուժեղ հակառակորդների հետ մրցելը էապես ազդում է 1/8 եզրափակիչ դուրս գալու հավանականության վրա:

Հաջորդ օրը սկսվում է նախընտրական փուլը, որը տևում է չորս օր: Այդ ժամանակահատվածում յուրաքանչյուր թիմ ունենում է 4 հանդիպում (խաղ): Միջազգային մրցափուլում հանդիպումների գրաֆիկը շատ ավելի ազատ է, քան ազգային մրցափուլում:

Մրցանակներ: Ձեսափի մրցույթի աշխարհի Գավաթի խաղարկության ժամանակ տրամադրվում է երկու մրցանակ՝ հուշանվեր և Ձեսափի գավաթը, որը չենպիոնի կողմից մեկ տարի պահվում է սովյալ բուհում: Ձեսափի մրցույթի աշխարհի գավաթի խաղարկության չենպիոնը պատասխանատվություն է կրում Ձեսափի Գավաթի ապահովության համար այնքան ժամանակ, քանի դեռ այն գտնվում է իր տիրապետության ներքո, և պարտավորվում է նախքան հաջորդ տարվա միջազգային մրցափուլը Ձեսափի գավաթը պատշաճ կարգով վերադարձնել գործադիր տնօրենին:

Ազգային և տարածաշրջանային մրցափուլերում լավագույնը ճանաչված հայցադիմումները մասնակցում են հայցադիմումների «Հարդի Դիլլարդ» մրցանակի մրցույթին: «Հարդի Դիլլարդ» մրցանակի խաղարկությունում լավագույնը ճանաչված հիմզ հայցադիմումները մասնակցում են «Ռիչարդ Բաքստեր» մրցանակի մրցույթին:

Գոյություն ունի Բաքստերի 2 մրցանակ. առաջինը սահմանված է լավագույն հայցվորի հայցադիմումի համար, իսկ երկրորդը՝ լավագույն պատասխանողի հայցադիմումի համար: Մրցանակը շնորհվում է լավագույն հայցվոր և լավագույն պատասխանող հայցադիմումներ ներկայացրած թիմերին: Բաքստերի մրցանակին արժանացած հայցադիմումները տպագրվում են ILSA-ի «Միջազգային և համենատական իրավունք» ամսաթերթի համապատասխան տարվա համարում:

«Ձեսափի Ոգին» մրցանակը առաջին անգամ ստեղծվել է 1996թ.-ին և նախատեսված է այն թիմի համար, որը Ձեսափի մրցույթի ժամանակ լավագույնս է դրսևորում Ձեսափի ոգին, այն է՝ ընկերություն, գերազանց ուսումնական առաջընթաց, մրցակցություն և մրցակիցների արժանիքների ճանաչում: Մրցանակը տրվում է միջազգային մրցափուլի մասնակցիների ծայների մեծամասնությամբ կամ էլ ընտրվում է գործադիր տնօրենի կողմից՝ խորհրդակցելով թիմերի հետ: Մրցանակի հիմնական նպատակն է սահմանել չափորոշիչներ, որի շնորհիվ բոլոր մասնակիցները կձգտեն կառավարել իրենց գործունեությունը և մասնագիտական հմտությունները:

ՁԵՍԱՓԻ ՄՐՑՈՒՅԹԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Մրցույթի պատմությունը Հայաստանում

Աշխարհում ընթացող քաղաքական գործընթացները վկայում են, որ պետությունները աստիճանաբար ավելի մեծ շահագրգռվածություն են ցուցաբերում այլ պետությունների հետ համագործակցելու կամ միավորվելու, միջազգային կազմակերպություններին անդամակցելու և միջազգային հանրության կողմից սահմանված ու իրենց արդարացրած չափանիշները պետության ներսում կիրառելու գործում: Այս գործընթացներից զերծ չի մնում նաև Հայաստանի Հանրապետությունը: Իսկ միջազգային զարգացումներից հետ չմնալու համար պետք է լիովին տիրապետել միջազգային իրավունքին, միջազգային սովորության իրավունքին ու միջազգային պրակտիկային:

Միջազգային չափանիշները սկսեցին կիրառվել նաև կրթական համակարգում, ինչի արդյունքում հայկական բուհերի իրավաբանական ֆակուլտետներում սկսեցին ոչ միայն պարտադիր կերպով ուսումնասիրել միջազգային իրավունքը, այլև գիտակցվեց ոչ ֆորմալ կրթության արդյունավետությունը և միջազգային փորձին անմիջականորեն հաղորդակցվելու անհրաժեշտությունը:

Միջազգային իրավունքի ոլորտին հայ հասարակությանը, հատկապես իրավաբան-ուսանողներին ծանոթացնելու նպատակով 2000թ.-ի նոյեմբերի 1-ին «Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիա» հասարակական կազմակերպության և Ա-

մերիկյան իրավաբանների ընկերակցության Կենտրոնական Եվրոպայի և Եվրասիայի իրավական նախաձեռնության (ABA/CEELI) հայաստանյան գրասենյակի կողմից Հայաստանում ներդրվեց «Ֆիլիպ Ջեսսսի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթը: Մինչև 2003թ.-ը մրցույթը կազմակերպվում էր ՀԵԻԱ-ի և ABA/CEELI-ի կողմից, իսկ 2004թ.-ից մրցույթը կազմակերպում է ՀԵԻԱ-ն գործընկերների աջակցությամբ:

Իսկ ի՞նչ կարող է տալ մրցույթը Հայաստանի իրավաբանների նոր սերնդին: Առաջին հերթին՝ մրցույթը լավագույն առիթ է ՀՀ իրավաբանական բուհերի և բուհերի իրավաբանական ֆակուլտետների ուսանողների համար՝ ժամոթանալու միջազգային և սովորույթային իրավունքի նորմերին և նրանց կիրառման առանձնահատկություններին, հաղորդակցվելու իրավագիտության զարգացման միջազգային փորձին, բանավիճելու միջազգային արդիական հիմնախնդիրների շուրջ: Մրցույթի ներմուծումը Հայաստան հնարավորություն ընձեռեց ուսանողներին իրենց գործնական իրավական գիտելիքները ազատորեն ներկայացնել և ձեռք բերել միջազգային իրավունքի, դատական նախադեպերի, փաստաբանական բանավոր և գրավոր հմտությունների փորձ: Այն թույլ տվեց դառնալ այն ցանցի մի մասնիկը, որն արդեն 47 տարի համախմբում է լավագույն համալսարանների և նրանց ուսանողներին:

Նախորդ ութ տարիների ընթացքում մրցույթին մասնակցել են հայաստանյան պետական և ոչ պետական բուհերի իրավաբանական ֆակուլտետների 52 թիմեր, իսկ հաղթող 8 թիմերը մասնակցել են Վաշինգտոնում անցակացվող միջազգային մրցափուլին:

Ջեսսսի մրցույթի 2001թ.-ի ազգային մրցափուլում հաղթող ճանաչվեց Երևանի մենեջմենթի համալսարանի Գյուլնուրու կրթահամալիրի իրավաբանական ֆակուլտետի թիմը, մրցույթի երկրորդ մրցանակակիրն էր Սանկտ-Պետերբուրգի արտաքին տնտեսական կապերի, տնտեսության և իրավունքի ինստիտուտի Երևանի մասնաճյուղը: Հաղթող թիմի անդամ Սարգիս Կնյազյանը ճանաչվեց մրցույթի լավագույն բանախոս: 2001թ.-ի ապրիլին Վաշինգթոնում կայացած միջազգային մրցափուլում հայաստանյան թիմը 69 թիմերի շարքում զբաղեցրեց 60-րդ հորիզոնականը:

2002թ.-ին ազգային մրցափուլի երկրորդ մրցանակակիրը Երևանի մենեջմենթի համալսարանի Գյուլնուրու կրթահամալիրի իրավաբանական ֆակուլտետի թիմն էր, իսկ հաղթողը՝ Երևանի պետական համալսարանի իրավաբանական ֆակուլտետի թիմը: Մրցույթի լավագույն բանախոս ճանաչվեց ԵՊՀ իրավաբանական

ֆակուլտետի թիմի անդամ Հրաչյա Մարանգուլյանը: Թիմը միջազգային մրցափուլում 75 թիմերի շարքում զբաղեցրեց 72-րդ հորիզոնականը:

2003 և 2004թթ.-ի ազգային մրցափուլերում հաղթեց կրկին Երևանի պետական համալսարանի իրավաբանական ֆակուլտետի թիմը: 2003թ.-ի ազգային մրցափուլում երկրորդ մրցանակին արժանացավ Սեսրոպ Մաշտոցի անվան համալսարանի թիմը, իսկ լավագույն բանախոս ճանաչվեց նույն թիմի անդամ Շուշանիկ Վարդանյանը: 2004թ.-ին երկրորդ տեղում էր Մոսկվայի նոր իրավաբանական ինստիտուտի Երևանի մասնաճյուղը ներկայացնող թիմը, իսկ «Լավագույն բանախոս» մրցանակն ստացավ ԵՊՀ-ի թիմը ներկայացնող Եղիշե Կիրակոսյանը: 2003թ.-ին ԵՊՀ-ի թիմը մրցույթի միջազգային մրցափուլի 83 թիմերի շարքում 50-րդն էր, իսկ 2004թ.-ին՝ 94 թիմերի շարքում 52-րդը:

2005թ.-ի Ջեսսսի մրցույթի ազգային մրցափուլում հաղթող ճանաչվեց Ռուս-հայկական (Սլավոնական) պետական համալսարանի իրավաբանական ֆակուլտետի թիմը, իսկ լավագույն բանախոս ճանաչվեց նույն թիմի անդամ Արա Խզմալյանը: Ազգային մրցափուլի երկրորդ մրցանակը ստացավ ԵՊՀ իրավաբանական ֆակուլտետի թիմը: Ապրիլին Վաշինգթոնում կայացած միջազգային մրցափուլում մեր թիմը զբաղեցրեց 80-րդ հորիզոնականը՝ 103 թիմերի շարքում:

2006թ.-ի ազգային մրցափուլի եզրափակիչում Ռուս-հայկական (Սլավոնական) պետական համալսարանի թիմը հաղթեց ՄՅՈՒԴ իրավաբանական ինստիտուտի թիմին: «Լավագույն բանախոս» մրցանակը ստացավ հաղթող թիմի ներկայացուցիչ Արա Խզմալյանը: 2006թ.-ի միջազգային մրցափուլում մեր թիմը 99 թիմերից 89-րդն էր:

2007թ.-ի հայաստանյան մրցափուլի եզրափակիչ փուլին մասնակցում էին Ռուս-հայկական (Սլավոնական) պետական համալսարանի և «Եվրասիա» միջազգային համալսարանի թիմերը: Եզրափակիչ փուլում այս տարի ևս հաղթող ճանաչվեց Ռուս-հայկական (Սլավոնական) պետական համալսարանի թիմը, իսկ լավագույն բանախոս՝ նույն թիմի ավագ Արա Խզմալյանը:

2007թ.-ի մարտի 25-ից ապրիլի 1-ն ընկած ժամանակահատվածում մասնակցելով մրցույթի միջազգային մրցափուլին՝ Ռուս-հայկական (Սլավոնական) պետական համալսարանի իրավաբանական ֆակուլտետը ներկայացնող թիմը միջազգային մրցափուլին մասնակցած 94 թիմերի շարքում գրավել է 54-րդ տեղը: Հայկական թիմի գրավոր աշխատանքը գրավել է 33-րդ տեղը հայցա-

դիմումների «Հարդի Դիլլարդ» մրցույթին մասնակցած 94 գրավոր աշխատանքների շարքում:

2008թ.-ի հայաստանյան մրցափուլի եզրափակիչ փուլին մասնակցում էին Երևանի պետական համալսարանը և Ռուս-հայկական (Սլավոնական) պետական համալսարանը ներկայացնող թիմերը: Հայաստանյան մրցափուլի հաղթող ճանաչվեց Երևանի պետական համալսարանի թիմը:

2008թ.-ի ապրիլի 6-ից 12-ն ընկած ժամանակահատվածում հայաստանյան թիմը Վաշինգթոնում մասնակցեց մրցույթի միջազգային մրցափուլին: Միջազգային մրցափուլին մասնակցող 110 թիմերի շարքում հայաստանյան թիմը գրավել է 90-րդ տեղը: Թիմի գրավոր աշխատանքը զբաղեցրել է 87-րդ տեղը:

Միջազգային մրցափուլում հայաստանյան թիմերի կողմից ցուցաբերվող ոչ բարձր արդյունքները, նրանց առջև ծառայող խնդիրները վկայում են, որ դեռևս բավականին անելիքներ կան՝ կապված թե՛ լեզվի, թե՛ փաստաբանական բանավոր հմտությունների և թե՛ այլ խնդիրների լուծման հետ, որոնց լուծմանն ուղղված քայլերը պետք է սկսել հենց հայաստանյան մրցափուլից՝ վերանայելով հայաստանյան մրցափուլի անցկացման կարգը:

«2008 Ֆ. Ջեսսսի անվան միջազգային իրավունքի դատախաղ» մրցույթը Հայաստանում

Տարիներ շարունակ «Ֆիլիպ Ջեսսսի անվան միջազգային իրավունքի դատախաղ» մրցույթը աշխարհի գրեթե բոլոր երկրներում ծառայում է միասնական նպատակի՝ զարգացնելու երիտասարդ սերնդի իրավաբանների գիտելիքները միջազգային իրավունքի բնագավառում, պատրաստելու այդ ոլորտում հմուտ և բանիմաց իրավաբաններ: Արդեն ութերորդ տարին է՝ մրցույթի այդ նպատակն իրագործվում է նաև Հայաստանի Հանրապետությունում:

«2008 Ֆ. Ջեսսսի անվան միջազգային իրավունքի դատախաղ» մրցույթի հայաստանյան մրցափուլը կազմակերպվել էր Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիայի, Հայաստանի Իրավաբանական հիմնադրամի և «ԼԻԳԼ ԸԼԱՅՆՍ» իրավաբանական ընկերության կողմից՝ ՀՀ-ում ԱՄՆ դեսպանատան աջակցությամբ: Այս տարի ևս մրցույթի անցկացմանն իր աջակցությունն է ցուցաբերել նաև ՀՀ Դատական դեպարտամենտը, որը մրցույթի բանավոր փուլի անցկացման համար տրամադրել էր

տարածք Երևանի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ համայնքների ընդհանուր իրավասության և ՀՀ քրեական վերաքննիչ դատարաններում:

«2008 Ֆ. Ջեսսսի անվան միջազգային իրավունքի դատախաղ» մրցույթի կազմակերպչական աշխատանքներն սկսվել են դեռևս 2007թ.-ի գարնանը, Ջեսսսի ակումբի համակարգողի՝ Երևանյան և մի շարք մարզային բուհեր կատարած այցելություններով: Այցելությունների նպատակն էր հայ իրավաբան-ուսանողների շրջանում մրցույթի մասսայականացումը, մրցույթի կարևոր դերն և նշանակությունը ներկայացնելը, ինչն էլ հանդիսանում է Հայաստանի Ջեսսսի ակումբի խնդիր-նպատակներից մեկը:

Հանդիպումների ընթացքում ուսանողներին ներկայացվեց մրցույթը, մրցույթի ստեղծման պատմությունը աշխարհում և Հայաստանում, հայաստանյան թիմերի կողմից մրցույթին մասնակցության կարգը: Բոլոր բուհերի ուսանողներին բաժանվեցին մրցույթի վերաբերյալ տպագրված՝ «Ջեսսսի մրցույթը Հայաստանում և աշխարհում» խորագրով գրքույկը և Ջեսսսի ակումբի լրատուները: Հանդիպումները հնարավորություն ընձեռեցին նաև վեր հանելու այն խնդիրները, որոնք խոչընդոտում են իրավաբան-ուսանողներին մասնակցելու մրցույթին: Բացահայտված խնդիրներն ունեին և սուբյեկտիվ, և օբյեկտիվ հիմքեր, սակայն հիմնական խնդիրները մրցույթի մանրամասների չիմացությունը և բուհերի մեծ մասում միջազգային իրավունքի մասնագետների բացակայությունն է: Այս այցելությունները կարողացան լուծել առաջին խնդիրը, սակայն երկրորդ խնդիրը՝ մարզային բուհերում միջազգային իրավունքի մասնագետների բացակայությունը, դեռևս մնում է անլուծելի:

2008թ.-ի մրցույթի հայաստանյան մրցափուլի կազմակերպչական աշխատանքների մասը կազմեց նաև 2007 թվականի օգոստոսի 4-ին և 5-ին Ծաղկաձորում կայացած՝ նախապատրաստական սեմինարը:

Սեմինարը հետապնդում էր երկու նպատակ՝ մի կողմից հայ այցելությունների ընթացքում ակտիվություն և մասնակցության պատրաստականություն ցուցաբերած իրավաբան-ուսանողներին ավելի մանրամասն ներկայացնել մրցույթը, մրցույթի պաշտոնական կանոնները, մյուս կողմից՝ ծանոթացնել նրանց մրցույթի՝ նախորդ տարիների մասնակիցների փորձին, համակել Ջեսսսի մրցույթի ոգով, որն արդեն տարիներ շարունակ իր շուրջն է համախմբում բազմաթիվ իրավաբան-ուսանողների աշխարհի գրեթե բոլոր երկրներից:

Սեմինարին մասնակցում էին ինչպես իրավաբան-ուսանողներ հայաստանյան 18 բուհերից, այնպես էլ մրցույթի նախորդ տարիների դատավորներ, մասնակից թիմերի անդամներ, որոնցից ումանք մասնակցել էին նաև մրցույթի միջազգային մրցափուլին, Հայաստանի Ջեսսափի ակումբի անդամներ:

Սեմինարի ընթացքում Ջեսսափի մրցույթի հայաստանյան մրցափուլի կազմակերպիչ Արփինե Եղիկյանի կողմից մասնակիցներին ներկայացվեց մրցույթը, դրա ստեղծման պատմությունը, կազմակերպման ու անցկացման ընթացակարգերը: «2007 Ֆ. Ջեսսափի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթի հայաստանյան մրցափուլում հաղթող ճանաչված Ռուս-հայկական (սլավոնական) պետական համալսարանը ներկայացնող թիմի անդամները Ջեսսափի մրցույթում առաջին քայլերն անող ուսանողներին ներկայացրեցին, թե ինչ դեր է խաղացել մրցույթն իրենց՝ որպես իրավաբանների կայացման ճանապարհին, փոխանցվեց մրցույթի ընթացքում ձեռք բերված փորձը, հմտություններն ու ոգին, գրավոր աշխատանքների կազմման ու բանավոր ելույթների ընթացքում կիրառվող մեթոդները, թիմային աշխատանքի կազմակերպման սկզբունքները:

Քանի որ մրցույթի ընթացակարգը կառուցված է ՄԱԿ-ի Արդարադատության միջազգային դատարանի մոդելի հիման վրա, սեմինարի մասնակից ուսանողներին ներկայացվեց նաև ՄԱԿ-ի Արդարադատության միջազգային դատարանի կառուցվածքը, գործառույթները, դատավարության ընթացակարգը:

Սկսնակ ջեսսափականներին իրենց խորհուրդներն ուղղեցին նաև մրցույթի նախորդ տարիների դատավորներ Վլադիմիր Վարդանյանը և Լիանա Հարությունյանը: Մրցույթի դատավորներն իրենց ելույթներում մասնավորապես անդրադարձան մրցույթի պաշտոնական կանոններով սահմանված, գրավոր և բանավոր մրցափուլերին ներկայացվող պահանջներին՝ նշելով, թե դատավորի տեսանկյունից դրանցից որոնք են արժանի առավել ուշադրության և ինչպես պետք է բավարարել այդ չափանիշներին: Դատավորները հորդորեցին ուսանողներին հատկապես ուշադրություն դարձնել իրենց բանավոր ելույթներին: Բանավոր ելույթների ընթացքում մեծ նշանակություն պիտի տալ հռետորական արվեստին, մասնավորապես՝ հռետորի ձայնի տեմբրին, որը չափիտի լինի միատուն՝ լսարանին, առաջին հերթին ելույթը գնահատող դատավորին չհոգնեցնելու համար, բոլոր դատավորների հետ տեսողական կապ պահպանելուն, ինչը ստիպում է դատավորին ելույթի որջ ընթացքում չշեղել ուշադրությունը բանախոսի ելույթից: Չպետք է կար-

դալ ելույթը, ինչը կարող է թողնել նյութին ոչ բավարար տիրապետելու տպավորություն: Հռետորի խնդիրը լսարանին գրավելն է, և կարևոր աստիճան է նաև արտաքին տեսքը: Իհարկե առաջնային է ներկայացվող նյութի բովանդակությունը և հիմնավորվածությունը, սակայն կարևոր է նաև արտաքին կոկիկ տեսքը, ինչի արդյունքում բանախոսը կթողնի լուրջ տպավորություն և հետաքրքրություն կառաջացնի լսարանի մոտ՝ ունկնդրելու իր խոսքը:

Բանախոսի կարևոր խնդիրներից է նաև հատկացված ժամանակի ճիշտ կառավարումը: Ելույթը պետք է կառուցվի այնպես, որպեսզի չսպառի հատկացված որջ ժամանակահատվածը՝ հաշվի առնելով ելույթի ընթացքում դատավորների կողմից հնարավոր հարցադրումները: Բանախոսը պետք է նախ ներկայացնի իր կողմի համար առավել ուժեղ փաստարկները, այնուհետև միջին և թույլ փաստարկները՝ երկար չկենտրոնանալով վերջիններիս վրա:

Սեմինարին հրավիրված էր նաև Հայաստանում ԱՄՆ դեսպանատան հասարակայնության կապերի բաժնի ղեկավար Թոմաս Միթնախտը: Պարոն Միթնախտը հանդես եկավ ելույթով, որում ողջունելով մրցույթի կազմակերպումը Հայաստանում՝ կարևորեց առաջին հերթին զուտ մասնակցությունը, հատկապես մարզային բուհերի իրավաբան-ուսանողների, քանի որ մրցույթին մասնակցությունը լավ հնարավորություն է ձևավորվելու որպես հմուտ իրավաբաններ և աջակցելու երկրում ժողովրդավարության կայացմանը: Հայաստանում ԱՄՆ դեսպանատան ներկայացուցիչը նշեց, որ դեսպանատանն աջակցում է մրցույթի կազմակերպմանը, քանի որ այն կօգնի մասնակիցներին պատրաստվելու որպես որակյալ իրավաբաններ և ձեռք բերել փորձ միջազգային իրավունքի բնագավառում:

Միջոցառումը, բացի փորձի փոխանակումից, ջեսսափականներին հնարավորություն տվեց նաև շփվելու անկաշկանդ միջավայրում, քննարկելու իրավական մի շարք խնդիրներ, փոխանակելու հետաքրքիր ու օգտակար գաղափարներ և պարզապես անցկացնելու հաճելի ժամանակ:

«2008 Ֆ. Ջեսսափի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթի հիմնահարցը կոչվում էր Արդվայի և Ռոթամիայի քրեադատավարական ընթացակարգերի որոշակի տարբերությունների առնչությամբ տարածայնությունների մասին:

Այն վերաբերում էր մարդու իրավունքների երաշխավորման և ահաբեկչական գործողություններին արձագանքելու միջև առկա հակասությանը:

Համաձայնագրում քննարկման առարկա էին այն հարցերը, թե

արդյո՞ք ազատագրական պայքարի ընթացքում իրականացված ահաբեկչական գործողությունները, այդ գործողություններին մասնակցած անձանց ձերբակալումը, նրանց նկատմամբ մեղադրանք ներկայացնելը և դատավարություն իրականացնելը հանդիսանում են միջազգային իրավունքի խախտում: Թիմերի խնդիրն էր ՄԱԿ-ի Արդարադատության միջազգային դատարանի առջև միջազգային իրավունքի տեսանկյունից հիմնավորել վերոնշյալ խնդրահարույց հարցերը:

Մրցույթին մասնակցության հայտ էին ներկայացրել 9 թիմեր՝ երևանյան և ՀՀ մարզերի բուհերից: Սահմանված ժամանակացույցին համապատասխան գրավոր աշխատանքներ ներկայացվեցին յոթ թիմերի կողմից, որոնք էլ մասնակցեցին մրցույթի բանավոր մրցափուլին:

Թիմերի կողմից ներկայացված աշխատանքները ստուգվեցին մրցույթի դատավորների կողմից, որոնց կազմում ընդգրկվել էին միջազգային իրավունքի ոլորտում Հայաստանի լավագույն մասնագետներ՝ տարբեր պետական ու ոչ պետական մարմինների աշխատակիցներ, փաստաբաններ, թիմերի անդամների համար անցկացվեցին գրավոր և բանավոր փաստաբանական հմտություններին վերաբերող սեմինարները: Սեմինարների ընթացքում մասնակիցներին ներկայացվեցին մրցույթի Հայցադիմումների կազմմանը Պաշտոնական կանոններով և դրանց ազգային հավելվածով ներկայացվող պահանջները, առաջարկվեցին այն մեթոդները, լեզվական ոճերը, որոնց կիրառումը կարող էր նպաստել առավել որակյալ և մրցունակ հայցադիմումների կազմմանը և մրցույթի բանավոր մրցափուլում հնարավորինս լավ հանդես գալուն: Բանավոր փաստաբանական հմտություններին նվիրված սեմինարից հետո անցկացվեց վիճակահանություն, ինչի արդյունքում պարզ դարձան նախընտրական մրցափուլերում միմյանց հետ մրցող թիմերի զույգերը:

2008թ. Ջեսսափի մրցույթի հայաստանյան մրցափուլի բանավոր փուլը կայացավ 2008 թվականի փետրվարի 9-ին և 10-ին, որին մասնակցում էին մրցույթին մասնակցության հայտ ներկայացրած ինը թիմերից յոթը: Մասնակից թիմերը ներկայացնում էին Եվրասիա միջազգային համալսարանը, Եվրոպական կրթական տարածաշրջանային ակադեմիա հիմնադրամը, Հայաստանում ֆրանսիական համալսարան հիմնադրամը, Հայկական բաց համալսարանը, «Մյուդ» իրավաբանական ինստիտուտը, Ռուս-հայկական (սլավոնական) պետական համալսարանը և Երևանի պետական համալսարանը:

Մրցույթի դատավորների կազմում ընդգրկված էին լավագույն իրավաբաններ պետական ու ոչ պետական մարմիններից, փաստաբաններ:

Եզրափակիչ մրցափուլի դատավորներն էին ՀՀ վարչական դատարանի նախագահ Տիգրան Մուկուչյանը, իրավաբան Սարգիս Կնյազյանը և փաստաբան Արա Ջոհրաբյանը:

Մրցույթի չորս նախընտրական և երկու կիսաեզրափակիչ մրցափուլերը տեղի ունեցան Կենտրոն և Նորք-Մարաշ համայնքների ընդհանուր իրավասության դատարանում, իսկ եզրափակիչ մրցափուլը՝ ՀՀ քրեական վերաքննիչ դատարանում:

2008թ.-ի փետրվարի 10-ին Գոուլդեն Թուլիփ Երևան հյուրանոցում տեղի ունեցավ երեկույթ ջեսսափականների մասնակցությամբ, որի ընթացքում էլ կայացավ «Ֆ. Ջեսսափի անվան միջազգային իրավունքի դատախաղ» մրցույթի հայաստանյան մրցափուլի հանդիսավոր մրցանակաբաշխությունը:

Միջոցառման ընթացքում մրցույթի մասնակիցներին և մրցանակաբաշխության այլ մասնակիցներին իրենց ողջույնի և երախտագիտության խոսքն ուղղեցին մրցույթի ազգային կառավարիչ Արփինե Եղիկյանը, մրցույթի համակազմակերպիչ «ԼԻԳԼ ԸԼԱ-ՅԸՆՍ» իրավաբանական ընկերության նախագահ Կարեն Ջադրյանը և Հայաստանում ԱՄՆ դեսպանատան հասարակայնության հետ կապերի բաժնի ղեկավար Թոմաս Միթնախտը, ինչին հաջորդեց հանդիսավոր մրցանակաբաշխությունը:

«2008 Ֆ. Ջեսսափի անվան միջազգային իրավունքի դատախաղ» մրցույթի հայաստանյան մրցափուլի կիսաեզրափակիչ փուլ էին անցել Եվրասիա միջազգային համալսարանը, Հայաստանում ֆրանսիական համալսարան հիմնադրամը, Ռուս-հայկական (սլավոնական) պետական համալսարանը և Երևանի պետական համալսարանը:

Մրցույթի եզրափակիչ փուլին մասնակցեցին Երևանի պետական համալսարանը և Ռուս-հայկական (սլավոնական) պետական համալսարանը ներկայացնող թիմը:

«2008 Ֆ. Ջեսսափի անվան միջազգային իրավունքի դատախաղ» մրցույթի հայաստանյան մրցափուլի հաղթող ճանաչվեց Երևանի պետական համալսարանը ներկայացնող թիմը:

Մրցույթում երկրորդ տեղը գրավեց Ռուս-հայկական (սլավոնական) պետական համալսարանը ներկայացնող թիմը:

Մրցույթի լավագույն հայցադիմում ճանաչվեց Երևանի պետական համալսարանը ներկայացնող թիմի գրավոր աշխատանքը:

Գրավոր աշխատանքների գնահատականներով երկրորդ տե-

կացման վայրից հեռու բնակվելը հանգեցնում է ժամանակի կորստի, հետևաբար և խանգարում է լավ պատրաստվելուն :

- լուրջ խնդիր է նաև դատավորների սուբյեկտիվ մոտեցումը, ինչի մասին է խոսում, օրինակ, թիմի գրավոր աշխատանքին տրված գնահատականների մեծ տարբերությունը (օրինակ 100 միավոր գնահատման համակարգում նույն աշխատանքին դատավորներից մեկի կողմից 91, մյուսի կողմից 65 միավոր գնահատելը):

- ամենամեծ խնդիրը, որի առաջ են կանգնում հայաստանյան թիմերը միջազգային փուլում, լեզվի խնդիրն է: Հակառակորդ թիմերի մեջ շատ են անգլիալեզու, ինչպես նաև անգլերենին՝ ինչպես մայրենի լեզվի տիրապետող թիմերը:

Այս խնդիրը գոնե մասնակիորեն լուծելու համար խորհուրդ է տրվում կարդալ մեծ ծավալի անգլիալեզու իրավաբանական գրականություն և աշխատել բանավոր անգլերեն խոսքի վրա: Այս խնդրի լուծման գործում մեծ անելիք ունեն նաև բուհերը, որտեղ մասնագիտական անգլերենը դասավանդվում է բավականին քիչ ժամաքանակներով:

Վերոնշյալ և այլ խնդիրները, որոնք կանգնած են հայաստանյան թիմերի առջև և խանգարում են գրավելու ավելի բարձր հորիզոնականներ, կլինեն Ջեսսֆի մրցույթի հայաստանյան մրցափուլի կազմակերպիչների հոգածության առարկան, որոնց վերացման ուղղությամբ կատարվող աշխատանքները կգուզորդվեն մրցույթի կազմակերպչական աշխատանքների հետ:

Մրցույթի կազմակերպիչները

Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիան հանդիսանում է Հայաստանում «Ֆ. Ջեսսֆի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթի հիմնադիրներից մեկը՝ կանգնած լինելով այս ավանդույթի ձևավորման ակունքներում: Մրցույթի հիմնադրման պահից ի վեր՝ Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիան համատեղել է իր և իր գործընկերների ջանքերը՝ լավագույն և արդյունավետ կերպով մրցույթը կազմակերպելու համար: 2008թ.-ին «Ֆ. Ջեսսֆի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթի հայաստանյան մրցափուլի կազմակերպիչներն էին ՀԵԻՎ-ն, Հայաստանի իրավաբանական հիմնադրամը և «ԼԻԳԼ ԸԼԱՅԸՆՍ» իրավաբանական ընկերությունը: Մրցույթի կազմակերպմանը ֆինանսական աջակցությամբ

յուն է ցուցաբերել Հայաստանում Ամերիկային դեսպանատունը, իսկ ՀՀ Դատական դեպարտամենտը տրամադրել է տարածք՝ մրցույթի բանավոր փուլի անցկացման համար:

«Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիա» հասարակական կազմակերպություն

«Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիա» հասարակական կազմակերպությունը ստեղծվել է 1995թ.-ին ԵՊՀ իրավաբանական ֆակուլտետի մի խումբ ուսանողների և երիտասարդ իրավաբանների կողմից: Այն ՀՀ արդարադատության նախարարությունում՝ որպես հասարակական կազմակերպություն, գրանցվել է 1995թ.-ի մարտի 14-ին:

Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիայի ստեղծման հիմնական նպատակն էր համախմբել նոր սերնդի իրավաբանների ներուժը և աջակցել Հայաստանի կայացմանը՝ որպես անկախ, ժողովրդավարական, իրավական պետություն: Հիմնադրվելուց հետո Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիան ակտիվորեն ներգրավվեց Հայաստանի հասարակական կյանքում՝ նպատակ ունենալով իրականացնել իր առջև դրված խնդիրները: Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիայի առաջին գործունեությունը նվիրված էր Հայաստանի օրենքների պարզաբանումներին և քարոզչությանը, որից հետո կազմակերպությունը իրականացրեց ծրագրեր՝ ուղղված հասարակական կազմակերպությունների գործունեությունը կարգավորող օրենսդրական դաշտի ստեղծմանը, ինչպես նաև հասարակական կազմակերպություններին իրավական աջակցության ցուցաբերմանը: Այնուհետև, Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիայի ծրագրերն ուղղվեցին սոցիալապես անապահով բնակչությանը անվճար իրավաբանական ծառայությունների մատուցմանը, նրանց իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությանը: Ստեղծման պահից Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիան մեծ կարևորություն է տալիս երիտասարդ իրավաբանների մասնագիտական կարողությունների զարգացման համար պայմանների ստեղծմանը: Կազմակերպության առաքելությունն է՝ ձևավորել կրթված, մասնագիտական բարձր կարողություններ ունեցող, նոր մտածելակերպի տեր իրավաբանների սերունդ, որի գործունեությունը մեծապես կնպաստի Հայաստանում իրավունքի գերակայության, ժողովրդավարությամբ

յան և քաղաքացիական հասարակության կայացմանը, որտեղ բնակչությունը իրազեկ է, իսկ նրա իրավունքները՝ պաշտպանված:

Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիան ստեղծեց իրավաբանական ռեսուրսների կենտրոն՝ բաղկացած ժամանակակից իրավաբանական գրադարանից, ժամանակակից տեխնիկական և տեղեկատվական միջոցներից: Սկսած 1999թ.-ից՝ Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիան սկսեց ակտիվորեն աշխատել մարզերում՝ ստեղծելով իր տարածքային գրասենյակները Վանաձորում, Գավառում, Գյումրիում, Կապանում, Գորիսում և Իջևանում:

Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիան ունի բազմաթիվ տեղական և միջազգային կապեր, բազում գործընկերներ թե՛ Հայաստանում և թե՛ արտերկրում: 1998թ.-ից կազմակերպությունն անդամակցում է Երիտասարդ իրավաբանների եվրոպական ասոցիացիային: 2004թ.-ից գործում է Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիայի <http://www.ayla.am> պաշտոնական վեբ կայքը:

Կազմակերպությունն ունի հինգ մասնագիտական հանձնաժողովներ և Իրավաբան ուսանողների բաժանմունք: Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիայի Իրավաբան ուսանողների բաժանմունքը հիմնադրվել է 2004թ.-ին: Այն համախմբում է շուրջ 20 իրավաբանական բուհերի և բուհերի իրավաբանական ֆակուլտետների ուսանողների: Այն նպատակ ունի խթանել իրավաբան ուսանողների ինքնակազմակերպումը, ինքնագարգացումը և մասնագիտական պրակտիկայի կազմակերպումը: Իրավաբան ուսանողների բաժանմունքը իր գործունեությամբ նպաստում է իրավաբան ուսանողների կողմից հետազոտությունների իրականացման, հոդվածների տպագրման, գիտաժողովների ու մրցույթների կազմակերպման գործընթացներին:

Իրավաբան ուսանողների բաժանմունքի կողմից 2004թ.-ից իրատարակվում է Իրավաբան ուսանողների բաժանմունքի եռամսյա պարբերականը՝ «Իրավաբան ուսանող» լրատուն: Գործում է Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիայի Իրավաբան ուսանողների բաժանմունքի՝ <http://lsd.ayla.am> պաշտոնական վեբ կայքը:

2000թ.-ից սկսած՝ «Ֆիլիպ Ջեսսփի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթը հանդիսանում է Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիայի կարևոր ծրագրերից մեկը:

Հայաստանի իրավաբանական հիմնադրամ

Հայաստանի իրավաբանական հիմնադրամը հիմնադրվել է 2003 թվականի օգոստոսի 23-ին և ՀՀ իրավաբանական անձանց պետական ռեզիստրի կենտրոնական մարմնում գրանցվել 2003 թվականի սեպտեմբերի 9-ին: Հիմնադրամի հիմնական նպատակներից է նպաստել ՀՀ-ում իրականացվող դատաիրավական բարեփոխումներին և ՀՀ-ում փաստաբանական ինստիտուտի զարգացմանը, փաստաբանների մասնագիտական կարողությունների կատարելագործմանը և փաստաբանի դերի բարձրացմանը, ինչպես նաև նպաստել ՀՀ իրավաբանական բուհերի և բուհերի իրավաբանական ֆակուլտետների կայացմանը, օժանդակել իրավաբանական բուհերում և բուհերի իրավաբանական ֆակուլտետներում ուսումնառության գործընթացի արդյունավետ կազմակերպմանը:

2005թ.-ից գործում է Հայաստանի իրավաբանական հիմնադրամի <http://www.lawfoundation.am> պաշտոնական վեբ կայքը:

2004թ.-ից սկսած՝ Հայաստանի իրավաբանական հիմնադրամը հանդիսանում է «Ֆիլիպ Ջեսսփի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթի հայաստանյան մրցափուլի համակազմակերպիչ:

Հայաստանի իրավաբանական հիմնադրամն աջակցել է «2008թ. Ֆ. Ջեսսփի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթի հայաստանյան մրցափուլի կազմակերպմանը՝ ցուցաբերելով անհրաժեշտ տեխնիկական օժանդակություն:

«ԼԻԳԼ ԸԼԱՅԸՆՍ» իրավաբանական ընկերություն

«ԼԻԳԼ ԸԼԱՅԸՆՍ» իրավաբանական ընկերությունը հիմնադրվել է 1997թ.-ին: «ԼԻԳԼ ԸԼԱՅԸՆՍ» իրավաբանական ընկերությունը իր ստեղծման պահից ի վեր բարձրակարգ իրավաբանական ծառայություններ է մատուցում իր վստահորդներին: Ներկայումս ընկերությունը հանդիսանում է Հայաստանում գործող տեղական և միջազգային առաջատար իրավաբանական ընկերություններից մեկը, որը ռազմավարական և ապագային միտված մոտեցում է ցուցաբերում վստահորդների գործերի և կարիքների նկատմամբ: Ընկերության գրասենյակների ցանցը նրա ծառայությունները մատչելի է դարձնում հանրապետության ամբողջ տարածքում:

«ԼԻԳԼ ԸԼԱՅԸՆԱ» ընկերությունը ինչպես մասնավոր անձանց, այնպես էլ գործարար հաճախորդներին համապարփակ իրավաբանական ծառայություններ մատուցող ընկերություն է: Այն աշխատում է խոշոր, բազմազգ կորպորացիաների և ֆինանսական ինստիտուտների, ընտանեկան և մասնավոր բիզնեսը ներկայացնող հաճախորդների լայն շրջանակների հետ: «ԼԻԳԼ ԸԼԱՅԸՆԱ» իրավաբանական ընկերությունը հանդիսանում է տեղական և միջազգային առաջատար ընկերությունների և հաստատությունների հետ աշխատող առաջնեկ իրավաբանական ընկերություններից մեկը:

Ընկերության հիմքն են կազմում նոր սերնդի իրավաբանները, ուստի ընկերությունը մեծ ուշադրություն է դարձնում նրանց կրթությանն ու փորձին: Այս հանգամանքի հաշվի առմամբ՝ ընկերությունը մասնակցում է մրցույթի կազմակերպմանը, քանզի Ջեսսափի մրցույթը գերազանց հնարավորություն է երիտասարդ իրավաբանների կողմից մասնագիտական փորձ ձեռք բերելու համար: Ընկերությունը հանդիսացել է նաև «2006թ.-ի և 2007թ.-ի Ֆիլիպ Ջեսսափի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթի հայաստանյան մրցափուլի համակազմակերպիչը: Ընկերության վեբ կայքի հասցեն է <http://www.la.am>:

**«2008 Ֆ. Ջեսսափի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթի հայաստանյան մրցափուլի աջակիցները
Հայաստանում Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների դեսպանատուն**

Հայաստանում Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների դեսպանատունը հիմնվել է 1992թ.-ին: Դեսպանատունը իրականացնում է աջակցության ծրագրեր բաց քաղաքացիական հասարակության, շուկայական տնտեսության և տարածաշրջանում կայուն մթնոլորտի հաստատման ուղղությամբ: Դեսպանատունը պատասխանատու է Միացյալ Նահանգների ու Հայաստանի կառավարությունների միջև կապերի պահպանման և քաղաքացիներին կոնսուլական ծառայությունների մատուցման համար: Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների դեսպանատունը հանդիսացել է «Ֆ.Ջեսսափի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթի հայաստանյան մրցափուլի 2003-2005թթ. հիմնական հովանավորը: 2006թ.-ին ևս Դեսպանատունը հոգացել է «Ֆիլիպ Ջեսսափի ան-

վան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթի ազգային մրցափուլի կազմակերպչական ծախսերը և 2007թ.-ի հաղթող թիմի հայցադիմումների թարգմանությունների ծախսերը: Հայաստանում Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների դեսպանատան պաշտոնական վեբ կայքի հասցեն է <http://www.usa.am>:

Հայաստանում Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների դեսպանատունն աջակցել է Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիային կազմակերպելու «2008թ.-ի Ֆ. Ջեսսափի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթի հայաստանյան մրցափուլը՝ հոգալով մրցույթի ազգային մրցափուլի կազմակերպչական ծախսերը:

Հայաստանի Հանրապետության Դատական դեպարտամենտ

Դատական դեպարտամենտը ստեղծվել է 2006թ.ին: Դատական դեպարտամենտը պետական կառավարչական հիմնարկ է, որն ապահովում է դատարաններին, դատավորների ընդհանուր ժողովին, դատարանների նախագահների խորհրդին և արդարադատության խորհրդին վերապահված լիազորությունների լիարժեք և արդյունավետ իրականացումը:

Դատական դեպարտամենտը միջոցառումներ է ձեռնարկում՝ ուղղված դատական իշխանության արդյունավետ գործունեության համար պայմանների ստեղծմանը, իրականացնում է այդ ոլորտի կադրային քաղաքականությունը:

Արդեն երկրորդ տարին է ՀՀ դատական դեպարտամենտն աջակցում է Հայաստանում Ջեսսափի մրցույթի անցկացմանը՝ տրամադրելով դահլիճներ դատարաններում՝ մրցույթի բանավոր մրցափուլերն անցկացնելու համար:

Երևանի պետական համալսարան

Երևանի պետական համալսարանը հիմնադրվել է 1919 թ.-ի մայիսի 16-ին Հայաստանի Հանրապետության նախարարների խորհրդի՝ Երևանում համալսարան հիմնելու վերաբերյալ որոշմամբ: 1920 թ.-ի հունվարի 31-ին Ալեքսանդրապոլի (այժմ՝ Գյումրի) առևտրային դպրոցի շենքում մեծ շուքով կատարվում է Հայաստանի համալսարանի բացման հանդիսավոր արարողությունը:

Առաջին ուսումնական տարում համալսարանն ուներ մեկ՝

պատմալեզվաբանական ֆակուլտետ, 262 ուսանող և 32 դասախոս:

Հայաստանում խորհրդային կարգերի հաստատումից հետո, ՀԽՍՀ առաջին լուսժողկոմ Աշոտ Հովհաննիսյանի «Երեւանի համալսարանի վերակազմության մասին» հրամանով, 1920 թ.-ի դեկտեմբերի 17-ին Հայաստանի համալսարանը վերանվանվեց Երեւանի ժողովրդական համալսարան:

ՀՀ Կառավարության 1923 թ.-ի հոկտեմբերի 20-ի որոշման համաձայն՝ ժողհամալսարանը վերանվանվեց Երևանի պետական համալսարան:

Համալսարանում այսօր գործող 22 ֆակուլտետներում մասնագիտանում են մոտ 13 հազար սովորողներ: Բարձր որակավորում ունեցող գիտնականների շնորհիվ բուհում իրականացվում են ժամանակակից գիտության տարբեր ոլորտներին առնչվող հիմնարար և կիրառական կարևորագույն հետազոտություններ: Ուսումնագիտական աշխատանքները կազմակերպվում են ավելի քան 100 ամբիոններում, որոնք համալրված են նորագույն տեխնիկայով և սարքավորումներով:

Երևանի պետական համալսարանի՝ որպես պետական ինքնավար բարձրագույն ուսումնական հաստատության գործունեությունը նպատակ է հետապնդում հայագիտական, բնագիտական, սոցիալ-տնտեսագիտական, հումանիտար գիտության և տեխնիկայի, մշակույթի տարբեր ուղղություններով կրթության, հիմնարար գիտական հետազոտությունների և ուսումնասիրությունների կազմակերպմանը:

2008թ.-ին բուհը. “X Group” ՄՊԸ-ի հետ համատեղ (նախագահ՝ Խաչիկ Խաչատրյան) հովանավորել է հաղթող թիմի մասնակցությունը միջազգային մրցափուլում՝ տրամադրելով ճանապարհածախսի և վիզաների ստացման գումարները: Բուհի կողմից հաղթող թիմի մասնակցությունը միջազգային մրցափուլին ապահովելու նպատակով ֆինանսական օժանդակություն ցուցաբերելը Ձեսափի հայաստանյան մրցափուլում դարձել է ավանդույթ, ինչը հնարավորություն կտա կարճ ժամանակի ընթացքում մրցույթը դարձնել առավել ինքնաֆինանսավորվող:

Ձեսափի մրցույթի կայացմանն օժանդակում են ոչ միայն կազմակերպությունները, այլև անհատները: Այս տարի մրցույթի կայացմանն իր աջակցություն է ցուցաբերել Ամերիկայի հայ իրավաբանների միության անդամ, նախկին նախագահ, Ձեսափի ակումբի պատվավոր բարեկամ պարոն Ռոբերտ Ռուսյանը Այս տերի

տեր և տիկին Ռոբերտ և Մարո Ռուսյանները մրցույթի ողջ ընթացքում սիրով հյուրընկալել են թիմի անդամներին իրենց բնակարանում:

Թիմի անդամների մեկնումից առաջ տեր և տիկին Ռոբերտ և Մարո Ռուսյանները կազմակերպել են ընթրիք, որի ընթացքում Ձեսափի հայաստանյան թիմի անդամները ներկայացվել են Ամերիկայի հայ համայնքին և կազմակերպվել է հանգստանկություն, որի ընթացքում հավաքված գումարը փոխանցվել է Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիային, վերջինիս գործունեությանն աջակցելու նպատակով:

ԿՈՆՏԱԿՏՆԵՐ

Ֆիլիպ Ձեսափի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ մրցույթի հայաստանյան մրցափուլի ազգային կառավարիչն է Արփինե Եղիկյանը:

Հասցե՝ Հայաստան, ք.Երևան, 375010, Նալբանդյան 7, բն. 2

Հեռախոս՝ (374 10) 540199

Հեռապատճե՝ (374 10) 580299

Էլ. փոստ՝ info@jessup.am

Մրցույթի հայաստանյան մրցափուլի վերաբերյալ անհրաժեշտ տեղեկատվություն կարելի ստանալ «Ֆ.Ձեսափի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթի հայաստանյան մրցափուլի <http://www.jessup.am> պաշտոնական վեբ կայքից:

Իրավաբան ուսանողների միջազգային ասոցիացիայի Ֆիլիպ Ձեսափի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ մրցույթի գործադիր տնօրենն է Էմիթի Բոյեն:

Էլ. փոստ՝ aboyle@ilsa.org

Մրցույթի միջազգային և ազգային մրցափուլերի վերաբերյալ անհրաժեշտ տեղեկատվություն կարելի ստանալ Իրավաբան ուսանողների միջազգային ասոցիացիայի <http://www.ilsa.org> պաշտոնական վեբ կայքից:

Հայաստանի Ձեսափի ակումբի համակարգողն է Արփինե Ե-

ղիկյանը:

Հասցե՝ Հայաստան, ք.Երևան, 375010, Նալբանդյան 7, բն. 2

Հեռախոս՝ (374 10) 540199

Հեռապատճե՝ (374 10) 580299

Էլ. փոստ՝ club@jessup.am

Հայաստանի Ջեսսափի ակումբի գործունեության ու ծրագրերի վերաբերյալ անհրաժեշտ տեղեկատվություն կարելի է գտնել ակումբի ինտերնետային էջում, որը տեղակայված է «Ֆ.Ջեսսափի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթի հայաստանյան մրցափուլի <http://www.club.jessup.am> պաշտոնական վեբ կայքում:

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Մարդկության առջև ծառայող գլոբալ խնդիրները կարող են արդյունավետ լուծում ստանալ միայն բոլոր ազգերի ջանքերի միավորման դեպքում, ինչն էլ առաջացնում է նրանց միջև առաջացող ու զարգացող հարաբերությունների կարգավորման անհրաժեշտություն, ինչպիսի խնդիրն էլ դրված է միջազգային իրավունքի վրա: Եվ այդ խնդիրների լուծման գործում իր ներդրումը կարող է ունենալ, ինչպես նաև հնարավորինս մեծ օգուտներ քաղել այն պետությունը, որը կարողանում է ճիշտ կողմնորոշվել արտաքին հարաբերությունների բնագավառում: Իսկ վերջինիս համար անհրաժեշտ է ունենալ միջազգային իրավունքին բարձր մակարդակով տիրապետող և ճգնաժամային իրադրություններում ճիշտ կողմնորոշվելու ունակություն ունեցող մասնագետներ, ինչպիսիք հետայսու կարող են դառնալ երիտասարդ սերնդի ներկայացուցիչները:

Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիան, գիտակցելով գալիք սերնդի դերը մեր երկրի զարգացման գործում, հնարավոր բոլոր միջոցներով փորձել և փորձում է աջակցել վերջիններիս՝ որպես երկրի գալիքի համար պատասխանատու անձանց: Հայ իրավաբան-ուսանողների կողմից միջազգային չափանիշներին ծանոթանալու, միջազգային իրավունքին առավել լավ տիրապետելու համար նրանք պետք է անմիջականորեն ուսումնասիրեն այն, ունենան պրակտիկ կիրառման փորձ, զգան իրենց այդ չափանիշների կրողն ու կիրառողը: Այս առումով հիանալի հնարավորություն է ՀԵԻԱ-ի կողմից իր համախոհների անգնահատելի աջակցությամբ կազմակերպվող՝ «Ֆ. Ջեսսափի անվան միջազգային իրավունքի դատախազ» մրցույթի հայաստանյան մրցափուլին մասնակցությունը:

Այս բնագավառում անելիքները դեռևս շատ են, և Հայաստանի երիտասարդ իրավաբանների ասոցիացիան ու ջեսսափականները շարունակում են ջանքեր չինայել իրենց առջև դրված նպատակներին հասնելու և աշխարհին Ջեսսափի մրցույթին արժանի ու մրցունակ թիմեր ներկայացնելու համար:

- © ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԻՐԱՎԱԲԱՆՆԵՐԻ ԱՍՈՑԻԱՑԻԱ
- © ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ
- © «ԼԻԳԼ ԸԼԱՅԸՆԱ» ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

ք. Երևան, Նալբանդյան 7, բն.2
 հեռ.՝ 540199, ֆաքս՝ 580299
 էլ.փոստ՝ ayla@ayla.am; la@la.am;
 lawfoundation@lawfoundation.am

Ստորագրված է տպագրության 25.05.2008: Չափսը՝ 60 x 84 1/32:
 Թուղթը՝ օֆսեթ - 1: Տառատեսակը՝ «Arial Armenian»:
 Տպագրությունը՝ օֆսեթ: Ծավալը՝ 2,75 տպ. մամուլ:
 Տպաքանակը՝ 750 օրինակ:

«Գևորգ - Հրայր» ՍՊԸ

հրատարակչությունում

Երևան, Գրիգոր Լուսավորչի 6:
 Հեռ.՝ 52-79-74, 52-79-47:
 էլ. փոստ lusakn@rambler.ru

